

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет агротехнологій та природокористування
Кафедра садово-паркового та лісового господарства

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

_____ Мельник Т.І
підпис *ПІБ*

« _____ » _____ 2025 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

на тему: **«ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН**
МИСЛИВСЬКИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ СУМСЬКОЇ ОБЛАСТІ»

Виконав (-ла):

Володимир ХІЛЬГОРА

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Група:

ЛІС 2201-1 ст3

Науковий керівник

Доцент Сергій БУТЕНКО

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Рецензент

Доцент Олександр ЄМЕЦЬ

Ім'я ПРІЗВИЩЕ

Суми – 2025

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет агротехнологій та природокористування

Кафедра садово-паркового та лісового господарства

Ступень вищої освіти – бакалавр

Спеціальність – 205 «Лісове господарство»

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Завідувач кафедри садово-паркового
та лісового господарства**

_____ Мельник Т.І.

ПІБ

«_____» _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу

Хільгори Володимира Миколайовича

прізвище, ім'я, по батькові

1. Тема кваліфікаційної роботи Формування та сучасний стан мисливських ресурсів в умовах Сумської області
2. Керівник кваліфікаційної роботи доцент Бутенко С.О. _____.
2. Строк подання здобувачем закінченої роботи 15 травня 2025 року. _____.
3. Вихідні дані до кваліфікаційної роботи методичні вказівки до написання кваліфікаційної роботи ОС Бакалавр за спеціальністю Лісове господарство, статистичні та наукові джерела _____.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які необхідно опрацювати): Вступ, огляд наукової літератури, матеріали та методи досліджень, експериментальна частина. висновки, перелік посилань.
5. Перелік графічного матеріалу (з точною вказівкою обов'язкових креслень)
Рис: Карта-схема розміщення досліджуваного лісового господарства;
Статистичні данні господарства Табл: Динаміка чисельності диких тварин,
Обсяг виконаних біотехнічних робіт, Вилучення мисливських тварин.
Кількість відстріляних хижих твірів і птахів та інших шкідливих тварин.
Обсяг виконаних біотехнічних робіт.

Керівник кваліфікаційної роботи _____ / Сергій БУТЕНКО

підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Завдання прийняв до виконання _____ / Володимир ХІЛЬГОРА

підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Дата отримання завдання «15» _____ 2023р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назви етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітки
1.	Вибір теми і об'єкта досліджень	5-й семестр	
2.	Розробка завдання до кваліфікаційної роботи; складання календарного плану; формування змісту розрахунково-пояснювальної записки (формування переліку питань, які необхідно опрацювати в роботі). Підбір методик для проведення досліджень	5-й семестр	Виконано
3.	Виконання кваліфікаційної роботи		
3.1.	Підбір та аналіз літературних джерел з теми кваліфікаційної роботи	5-й семестр	Виконано
3.2.	Збір вихідних даних (проведення польових досліджень) для написання експериментальної частини кваліфікаційної роботи	6-й семестр	Виконано
3.3.	Підготовка загального варіанту кваліфікаційної роботи (розділ 1-3, висновки)	7-й семестр	Виконано
3.4.	Апробація результатів дослідження	За 40 днів до дати захисту	Виконано
4.	Перевірка роботи науковим керівником і допуск до попереднього захисту	За 35 днів до дати захисту	Виконано
5.	Перевірка кваліфікаційної роботи на унікальність	За 30 днів до захисту	Виконано
6.	Рецензування	За 15 днів до захисту	Виконано
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	За 10 днів до захисту	Виконано
8.	Прилюдний захист кваліфікаційної роботи перед екзаменаційною комісією	Відповідно наказу ректора	Виконано

Керівник кваліфікаційної роботи _____ / Сергій БУТЕНКО
підпис *Ім'я, ПРІЗВИЩЕ*

Здобувач _____ / Володимир ХІЛЬГОРА
підпис *Ім'я, ПРІЗВИЩЕ*

АНОТАЦІЯ

Хільгора В.М. «Формування та сучасний стан мисливських ресурсів в умовах Сумської області. Бакалаврська робота. Спеціальність Лісове господарство. Сумський національний аграрний університет. – Суми, 2025.

У кваліфікаційній роботі досліджено формування та сучасний стан мисливських ресурсів у межах Сумської області на прикладі ДП «Ліси України» — філія «Сумське лісове господарство», зокрема Краснопільського лісництва. Проведено аналіз видового складу мисливської фауни, чисельності основних мисливських тварин, їхньої просторової структури та динаміки популяцій. Вивчено чинники, що впливають на стан мисливських угідь, зокрема антропогенне навантаження, стан кормової бази, охорону й регулювання чисельності диких тварин.

Здійснено оцінку мисливськогосподарської діяльності в межах лісництва, окреслено основні напрями її оптимізації. Робота містить практичні рекомендації щодо раціонального використання та охорони мисливських ресурсів, а також підвищення ефективності ведення мисливського господарства на місцевому рівні.

Ключові слова: мисливські ресурси, мисливське господарство, дика фауна, охорона тваринного світу.

ABSTRACT

Khilgora V.M. “Formation and current state of hunting resources in the conditions of Sumy region. Bachelor's thesis. Specialty Forestry. Sumy National Agrarian University. – Sumy, 2025.

The qualification work investigated the formation and current state of hunting resources within the Sumy region using the example of the State Enterprise "Forests of Ukraine" - a branch of the "Sumy Forestry", in particular the Krasnopil Forestry. An analysis of the species composition of the hunting fauna, the number of the main hunting animals, their spatial structure and population dynamics was conducted.

The factors influencing the state of hunting grounds, in particular anthropogenic load, the state of the forage base, protection and regulation of the number of wild animals, were studied. The assessment of hunting activities within the framework of forestry was carried out, and the main directions of its optimization were outlined. The work contains practical recommendations for the rational use and protection of hunting resources, as well as improving the efficiency of hunting management at the local level.

Keywords: hunting resources, hunting economy, wild fauna, wildlife protection.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1	9
ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН МИСЛИВСЬКИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ.....	9
1.1. Територіальний аспект населення тварин в теорії мисливської таксації .	9
1.2. Організація мисливських угідь в Україні	11
РОЗДІЛ 2	16
ПРИРОДНІ, ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	16
2.1. Організація та ведення мисливського господарства	16
2.3. Геоморфологія та рельєф господарства.....	22
2.4. Деревно-чагарникова рослинність господарства.....	22
2.5. Стислий опис економіко-територіальних умов розміщення мисливства та господарства.....	23
2.6. Структура мисливських територій господарства	25
2.7. Методика проведення досліджень.....	26
РОЗДІЛ 3	27
РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ	27
3.1. Аналіз мисливських ресурсів господарства та їх ветеринарно - санітарна оцінка.....	27
3.2. Біотехнічні та мисливськогосподарські роботи.....	29
3.3. Основні способи полювання в господарстві	30
ВИСНОВКИ.....	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	39
ДОДАТКИ.....	46

ВСТУП

Мисливська галузь є важливою частиною національної економіки держави, оскільки відіграє одну з ключових ролей у питаннях використання та збереження природних ресурсів й джерелом фінансових надходжень до державних і регіональних бюджетів, що є необхідною умовою для подальшого розвитку країни. Мисливство виступає важливим елементом у розвитку територій, які є менш сприятливими для сільськогосподарського виробництва, та основою мультиплікативного ефекту за відсутності інших економічних альтернатив. Ще одним позитивним моментом є можливість поєднання мисливства з тваринництвом та лісовим господарством.

Незадовільний розвиток вітчизняного мисливського господарства актуалізує питання аналізу його економічного стану. Треба зауважити, що в Україні є всі необхідні умови для подальшого розвитку досліджуваної галузі. Досвід розвинених країн демонструє, що мисливство є інструментом збереження навколишнього природного середовища та джерелом фінансових надходжень до державних і регіональних бюджетів. Для пошуку шляхів підвищення ефективності мисливської галузі необхідне глибоке дослідження сучасного стану, аналіз наявних проблем та виокремлення перспективних напрямів розвитку.

Розвиток мисливської галузі тривалий час характеризується збитковістю, що об'єктивно вимагає вивчення причин, які спричинили такий стан. Отже, дослідження основних тенденцій розвитку ресурсної бази мисливських господарств має вагомим практичне значення.

Сучасний стан мисливського господарства України непокоїть багатьох учених, фахівців-практиків, мисливців та небайдужих громадян. На відміну від багатьох закордонних країн, державному регулюванню мисливства в Україні не приділяється належної уваги.

Актуальність теми. Мисливська галузь є невід'ємною частиною національної економіки держави, оскільки її діяльність відіграє одну з

ключових ролей у питаннях користування та збереження природних ресурсів, що є необхідною умовою для подальшого розвитку країни.

Але кризові соціально-економічні явища та війни, які останнім часом охоплюють світ та окремі країни, звісно, не сприяють розвитку цього виду господарської діяльності. Сучасний стан мисливського господарства України є предметом вивчення учених, фахівців-практиків та мисливців. Розвиток мисливської галузі тривалий час характеризується збитковістю, що об'єктивно вимагає вивчення причин, які спричинили такий стан.

Тому, пошук шляхів підвищення ефективності функціонування мисливської галузі є актуальним, зокрема на основі всебічного аналізу показників діяльності мисливських господарств Сумської області, а саме на прикладі ДП «Ліси України» філія Сумське лісове господарство Краснопілського лісництва.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи було вивчення мисливських ресурсів Сумської області на прикладі ДП «Ліси України» філія Сумське лісове господарство Краснопілського лісництва.

Для досягнення поставленої мети передбачалось виконання наступних завдань:

1. Провести комплексний аналіз мисливських територій та господарської діяльності.

2. Проаналізувати обліки чисельності мисливської фауни, на підставі яких планувались розмір вилучення звірів, ліміти на відстріл тварин, роботу яка здійснювалась по боротьбі з хижими тваринами та птахами, стан та акліматизація розселених мисливських особин на територіальних ділянках мисливських угідь господарства.

Об'єкт дослідження - мисливські ресурси

Предмет дослідження - особливості мисливсько-господарської діяльності та використання мисливських ресурсів «ДП «Ліси України» філія Сумське лісове господарство Краснопілського лісництва»

Методи дослідження. Дослідження проводили з використанням загальноприйнятих біологічних та статистичних методів отримання й обробки інформації.

Для виконання поставлених завдань були зібрані, оброблені та проаналізовані матеріали з ведення мисливського господарства, статистичні дані та наукові джерела.

Новизна досліджень полягає у детальному вивченні основних тенденцій розвитку ресурсної бази мисливських господарств яка матиме вагоме практичне значення як на державному так і на регіональному рівнях.

Апробація результатів досліджень. Результати досліджень кваліфікаційної роботи доповідались на науково - практичній конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (14-18 квітня 2025 р.) (Додаток А).

Публікації. Хільгора В.М. Формування та сучасний стан мисливських ресурсів в умовах сумської області. Матеріали НПК викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (14-18 квітня 2025 р.), с.88.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота виконана на 48 сторінках друкованого тексту, складається із вступу, 3 розділів, висновків, списку використаної літератури (50 найменувань), додатків. Текст ілюстрований 7 таблицями та 1 рисунком.

РОЗДІЛ 1

ФОРМУВАННЯ ТА СУЧАСНИЙ СТАН МИСЛИВСЬКИХ РЕСУРСІВ В УКРАЇНІ

1.1. Територіальний аспект населення тварин в теорії мисливської таксації

Незважаючи на визнану важливість територіального аспекту в управлінні ресурсами по відношенню до мисливства та інших галузей знань, існує значний брак досліджень у цій галузі. Мисливські угіддя, які є місцем проживання тварин, недостатньо задокументовані. специфічні закономірності використання тваринами території є одним із найменш вивчених компонентів більшої галузі біології та екології, зокрема щодо полювання та комерційної цінності тварин, щодо полювання, конкретних видів [7, 15, 20].

Основною формою обліку тварин є наука про способи полювання, яка є ядром практичного застосування. У бухгалтерському обліку акцент на просторовому вимірі є важливим. Це передбачає створення точної оцінки кількості тварин, поширених у всьому світі, це називається стратифікацією. Необхідність такого підходу підтверджується як міжнародними, так і вітчизняними прикладами моніторингу тварин.

Вони виступали за практику екстраполяції на різні території з населенням, що підвищує цінність підходу [2, 3, 8].

У контексті податкового полювання практика підтримки сталого рівня популяції була концепцією поділу територій на окремі популяції з різними рівнями розвитку. Стратифікація території має значний вплив на легітимність вибірки даних. Дуже важливо, щоб території, обрані для збору даних (абсолютні місця проведення перепису), були репрезентативними для цільової популяції. Порушення принципу пропорційності вибірки - over-shooting - може призвести до помилкових уявлень при інтерпретації результатів вибірки. Будь-який метод, який використовується для оцінки популяції тварин, має чотири важливі аспекти: біологічний, чисельний,

географічний та організаційний. Незважаючи на те, що кожен аспект заслуговує ретельного розгляду, особлива увага приділяється еколого-географічним принципам оподаткування: ці принципи вважаються першорядними. Біологічною основою для оцінки чисельності є вимога розуміння біології кожного виду, створення методів виявлення та розробка теорії про те, коли оцінювати їх місцезнаходження. Методи виявлення та ідеальний графік проведення переписів мають зменшити ймовірність недобору чи перевибору. Біологічний аспект також пов'язаний з розпізнаванням видів за їхніми слідами, оцінкою типового розміру їх сім'ї (стада, основної сім'ї, колонії) і вивченням конкретних часових і просторових моделей активності, пов'язаної з видом. Останній включає поведінкові компоненти, такі як харчування та територіальна поведінка, реакція на допомогу людини та транспортування, а також шлюбна поведінка (якщо доречно) [5, 16, 28].

Чисельний аспект базується на репрезентативності вибірки. У практиці домашнього полювання дослідником зазвичай є вибірка та підрахунок відносної чисельності. Таким чином, забезпечення репрезентативності вибірки для всієї сукупності має велике значення. Це зменшує ймовірність помилки при екстраполяції результатів, що має вирішальне значення. У пропорційній вибірці відповідні статистичні похибки щодо екстраполяції та математичного сподівання щільності населення по всій території є меншими, ніж обчислення розміру вибірки [11, 17, 43].

Крім того, еколого-географічна основа для вимірювання стану популяції нерозривно пов'язана з фізико-географічними умовами для вимірювання території чи чисельності популяції, і вона в першу чергу призначена для створення принципів, які беруть вибіркові дані перепису та екстраполують їх на більші популяції. Постійно абсолютні цифри чисельності популяції тварин практично не мають. Натомість переписники використовують вибіркові дані, отримані з окремих територій, що потребує додаткової екстраполяції для оцінки загальної чисельності того чи іншого

виду дичини на території господарства чи регіону. У зв'язку з цим необхідно прийняти важливе рішення щодо території, на яку буде екстраполюватися, і беззаперечною вимогою є наявність великої популяції досліджуваних видів тварин у вибіркових даних [12, 14, 33].

Значну роль у забезпеченні якості екстраполяційних проб відіграє однорідність природних умов виділених територій. Фізична географія присвячена природним комплексам, зокрема в галузі ландшафтознавства, це зараз відомо як геосистеми або геосинергетика. Як така галузь фізичної географії, яка займається простором і часом, має особливе значення, ландшафт цієї області має першорядне значення в розподілі територій екстраполяції та складанні відповідних реєстрів [6, 19, 30].

1.2. Організація мисливських угідь в Україні

Спроби дослідників, присвячені мисливським ресурсам, були значними, але вони не враховують усіх можливих сценаріїв. Це пояснюється концепцією повернення до початкової концепції ландшафтної школи організації мисливських угідь, сюди входять усі види мисливських тварин. Однак, намагаючись це зробити в контексті видового підходу до полювання та використання різних територій на основі їхніх геоморфологічних властивостей, можливий альтернативний підхід. Структурно-динамічне ландшафтознавство найбільш доцільно для великих, переважно незабудованих територій [10, 18, 46].

Серед організаційних принципів реєстрація рахунків має значний вплив на ведення бухгалтерського обліку як в окремих господарствах, так і на більших територіях. Кваліфіковані експерти з високим ступенем досвіду є невід'ємною частиною бухгалтерського процесу, особливо при оцінці мисливських господарств. Повний набір абсолютної інформації доповнюється шляхом картографування мисливських угідь та отримання інформації щодо особливостей популяції та розподілу окремих видів тварин. Кількість тварин, залучених до полювання, має вирішальне значення для

визначення змін протягом багатьох років. Це порівняння полегшує ідентифікацію останніх змін. Подібно до інших форм обліку, практика полювання включає три важливі етапи: підготовку, проведення та обробку зібраних матеріалів. Це робиться від імені корпорації. [13, 23, 25].

Існує дефіцит досліджень щодо територіального аспекту управління ресурсами мисливського господарства. Це спостереження було підтверджено при створенні аналітико-синтетичної схеми, яка відображала розташування мисливських угідь [27, 36, 45].

Спочатку важлива точна та детальна робота, включаючи масштабні практичні зусилля, які призводять до корисної інформації щодо проектування мисливських маршрутів і стежок, зокрема щодо практичного застосування мережі зв'язку, пов'язаної з тваринами в дичині, це особливо важливо при проектуванні постійних переходів. Для ефективного досягнення цього рекомендується використовувати матеріали лісовпорядкування, детальні геологічні описи, поєднані з картографічними даними, розширені ландшафтні карти та аерофотознімки, поєднані з інформацією. На територіях, які безпосередньо примикають до кордонів води, важливо обговорити декілька досліджень щодо опису та аналізу водно-болотної рослинності, це полегшує геоботанічне розуміння регіону. Як правило, багатий ботанічний ресурс пропонує багато інформації, необхідної для розуміння ландшафту полювання [9, 37, 42].

По-перше, слід враховувати кількість мисливських тварин, доступних для угідь, якість їжі та захисні умови в цих зонах; це призведе до більш стійкого підходу до управління мисливством у поєднанні з натуралістичною стратегією, яка є більш цілісною.

По-друге, необхідні спеціальні заходи для вибору області екстраполяції для забезпечення точного обліку. Ці ініціативи менш амбітні, ніж перші, і є другорядною частиною землеустрою щодо полювання. Збільшення охоплення території мисливськими ресурсами ще знаходиться на початковій стадії і не завершено. Частково цей недолік можна пояснити обмеженою

кількістю комплексних оцінок. Як правило, багатий ботанічний ресурс містить багато інформації, необхідної для розуміння мисливського ландшафту [51].

По-третє, необхідно використовувати спеціальні методи для вибору області екстраполяції, щоб забезпечити точний облік. Ці ініціативи менш амбітні, ніж перші, і служать другорядною частиною землеустрою для мисливського господарства.

Збільшення охоплення території мисливськими ресурсами знаходиться на початковій стадії розвитку і ще не завершено. Одним із компонентів цього недоліку є обмежена кількість комплексних оцінок. Як правило, увага приділяється рослинності, а тварини ігноруються, ці тварини відіграють вирішальну роль у природному середовищі. Цей підхід лише поверхово розглядає ситуацію, вони спираються на геоботанічні описи або, для територій, призначених для лісового полювання, на матеріали, які використовуються в лісовому господарстві. Дослідженням мисливських ресурсів і, відповідно, вивченням місць проживання тварин традиційно займаються егері та зоологи. Ці люди мають загальне бажання знати геосистему і, як правило, не мають особливого інтересу до поведінки тварин. Основне занепокоєння полягає в тому, як певні види використовують територію, занепокоєння, яке безпосередньо пов'язане з конкретним, а не часовим розподілом популяцій, це підтверджено численними дослідженнями. Проте в мисливсько-зоологічній та мисливській літературі існує значний дефіцит вичерпних і конкретних описів тварин і місць їхнього проживання. [39, 41, 48].

Найменш дослідженим напрямком біології та екології мисливських тварин є фундаментальна теорія ресурсозбереження та практика мисливського господарства. Така нерозвиненість призводить до дуже неточних оцінок тваринних ресурсів і помилкового визначення характеристик території. Основним теоретичним недоліком аналізу ресурсів мисливських тварин є дещо незавершене та обмежене дослідження всіх форм

популяційно-територіальних міркувань. Геосистеми повинні бути концепцією, якій слід навчати, щоб виправити цей недолік, тому що атрибути популяції залежать від складу та розподілу рослинності та всіх інших біогеоценотичних факторів. Сьогодні еколого-географічні принципи не задіяні в належній мірі в управлінні мисливськими угіддями. Застосування слугуватиме створенню ряду методологічних підходів [29, 35, 50].

Ефективний територіальний облік має охоплювати аналітичний та інтуїтивно зрозумілий наратив, що охоплює населення території через конкретні види тварин, на яких полювали. Надзвичайно важливим є вивчення та врахування антропогенного впливу на середовище проживання, що включає природні комплекси (біогеоценози), а також види тварин, на яких полювали. Необхідним для розуміння та використання територіальних аспектів популяцій мисливських тварин є спеціальне картування ареалів для розуміння та застосування характеристик їх розподілу в межах мисливської території. Ці знання можуть бути застосовані для прогнозування територій з різною концентрацією населення або тих, які будуть найбільш важливими в майбутньому щодо мисливських ресурсів. У зведених компонентах типології, класифікації, інвентаризації, картографування та оцінки мисливських угідь слід показати позитивний вплив різних методичних підходів. Його можна розглядати в рамках чотирьох основних підходів, кожен зі своєю перспективою; «територіальний» підхід, що показує еколого-економічні наслідки землекористування; «видовий» підхід, зосереджений на конкретних видах; або це може бути синтезований підхід, заснований на території та виді, причому класифікація «видового ландшафту» виграє від обох [24, 49,51].

Ефективність бонітування мисливських угідь найвища у віддалених населених пунктах. Значна частина ресурсів спрямована на надання точної географічної інформації, супутникових даних, геоботанічних описів та історичної інформації про ліси, враховуючи особливі переваги різних видів тварин протягом різних сезонів. Щоб розпочати встановлення принципів

класифікації об'єктів, найкращим способом розпочати оцінку буде «локальний» підхід. Ця методика базується на екологічних особливостях мисливських угідь. У ньому наголошується на первинних компонентах природного середовища, які важливі для поширення видів і того, як вони використовують біом [34, 40, 44].

Останній хід повинен об'єднати місцевий і видовий способи, додавши частини методу землеробства. Це об'єднання намагається скласти видовий список тваринних ресурсів, який потім змінюється на встановлену мисливсько-ресурсну систему підрахунку. Фінальним результатом дотримання цих правил є складання видового списку ресурсів. Ці колекції списків використовуються, щоб відрізнити окремі види мисливців від тварин. Дуже важливим є подвійне призначення наземних досліджень як у конкретному, так і який стосується всього в цілому. Це допомагає в ефективній реєстрації та представленні областей, залучених до екстраполяції, окрім забезпечення точності екстраполяції, яка є полюванням і є складною, оскільки потребує багато аналізу та екстраполяції. Таким чином, створення аналітичних та структурованих карт мисливських ділянок є корисним заходом для землеустрою щодо мисливського господарства.

Основною метою підвищення рентабельності мисливського господарства є підвищення ефективності використання мисливських угідь при мінімізації негативної дії лімітуючих факторів [1, 21, 47].

Численні приклади з усього світу ілюструють досягнення цих цілей. Комбінація, яка в основному представлена двома стратегіями: раціонального використання природних ресурсів і штучного відтворення тварин. Основною метою збереження вітчизняного мисливського господарства, на нашу думку, є цілісний і багатоплановий підхід до вирішення питань лісового та мисливського господарства. Це передбачає використання ефективних методів управління, які були згадані раніше. Особою, яка ініціювала цю процедуру, було узгодження європейських стандартів щодо полювання та господарювання з національним законодавством з цього питання [32].

РОЗДІЛ 2

ПРИРОДНІ, ЕКОНОМІЧНІ УМОВИ ТА МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Організація та ведення мисливського господарства

ДП «Краснопільське лісо-мисливське господарство» розташоване на території Сумського району Сумської області. Територія мисливського господарства простягається з півночі на південь на 53 км і з заходу на схід на 77 км. Основна частина мисливських угідь мисливського господарства знаходиться на північ та схід від міста Суми на відстані 0-40 км. Частина угідь межує з містом Суми. Межі мисливського господарства (основної частини Сумської мисливської ділянки): Північ; Від с. Хотінь по автомобільному шляху в сторону с. Юнаківка далі по трасі в сторону сел. Худжа до державного кордону з російською федерацією.

Східна; Від перетину траси з державним кордоном з Російською Федерацією далі по кордону на південь до кв. 28 Сумського райагролісгоспу, далі в сторону кв. 38 Могрицького лісництва, далі понад кв. 79 на південь до річки Псел, далі по річці Псел до кв. 122 Могрицького лісництва, далі до кв. 12 Сумського лісництва, далі по кордону Сумського лісництва на південь до кв. 52 (с. Зацарне).

Південна; Від кв. 52 Сумського лісництва(с. Зацарне) в сторону заходу по межі кв.50, 49, 111, 79, 82, 81, 83, 84, 104-106 Сумського лісництва до східної межі м. Суми, далі по цій межі до перетину з трасою на с. Верхнє Піщане, далі до с. Верхнє Піщане.

Західна; Від с. Верхнє Піщане на північ по трасі через село Стецівка до с. Хотінь.

В межах основної частини Сумської мисливської ділянки сірим фоном виділені межі земель мисливського резерву (сільгоспугіддя незакріплені за мисливським господарством). До складу мисливських угідь Сумської мисливської ділянки входять лісові урочища, що розміщені за межами основної частини мисливської ділянки, а саме: Піщанське лісництво - кв. 41-

43, 91, 92, 101-110; Сумське лісництво - кв. 85-95, 98-103, 107, 109, 112-115, 117-122, 124-126; Могрицьке - зб. кв.89; Сумський райагролісгосп - зб. кв.63, 150. (Дивись план типів мисливських угідь).

Межі мисливського господарства (основної частини Краснопільської мисливської ділянки); Північ; Від перетину автомобільного шляху між селами Осіївка - Петрушівка з межею господарства в східну сторону по межі кв. 120, 111-113, 115-117 Краснопільського лісництва до с. Тур'я .

Східна; Від с. Тур'я по межі кв. 142, 32, 61, 30 Краснопільського лісництва до південної частини с. Степок, далі на південь по межі кв. 105 Краснопільського лісництва до с. Михайлівна, далі по трасі через с. Покровка до Державного кордону з Російською Федерацією, далі і на південь по кордону до зб. кв. 145 Краснопіллярайагролісгоспу.

Південна: Від зб. кв. 145 Краснопіллярайагролісгоспу на захід по залізниці до емп Краснопілля, далі по цій межі до кв. 97 Краснопільського лісництва. Від кв. 97 Краснопільського лісництва по річці Сироватка до залізничного мосту, далі по залізничному переїзду на паливний склад. Далі по залізничній станції Корчаківка по дорозі на с. Глибне.

Західна: Від с. Глибне в сторону с. Осіївка до залізничного переїзду Самоївка - Угроїди. Далі по залізниці Самоївка - Угроїди до с. Угроїди, далі по межі кв. 124 Краснопільського лісництва через поворот на трасі Осіївка - Угроїди по межі кв. 117,140 Краснопільського лісництва до перетину автомобільного шляху між селами Осіївка - Петрушівка (Дивись плановий матеріал).

В межах основної частини Краснопільської мисливської ділянки сірим фоном виділені межі земель інших мисливських господарств та мисливського резерву (сільгоспугіддя незакріплені за мисливським господарством). До складу мисливських угідь Краснопільської мисливської ділянки входять лісові урочища, що розміщені за межами основної частини мисливської ділянки, а саме: Краснопільське лісництво - кв. 108-ПО, 131-138. (Дивись план типів мисливських угідь).

Контора мисливського господарства державного підприємства «Краснопільське лісове господарство» знаходиться в смт. Красногілля за адресою: 42400, Сумська обл., смт. Красногілля, вул. Калініна, буд. 6.

До складу мисливських угідь МГ входять землі приведені у таблиці 2.1.1.

Таблиця 2.1.1

Розподіл площі мисливських угідь по землекористувачах

п/п	Назва землекористувачів	Площа, га
	Сумська мисливська ділянка	
1.	Землі ДП «Сумське ЛГ» в т.ч:	22422,4
	Сумське лісництво, кв. 1-140	7534,6
	Піщанське лісництво кв. 1-148	8049,5
	Могрицьке лісництво кв.1-122	6838,3
2.	Землі ДАГЛП «Сумський агролісгосп»	2387,5
3.	Інші землекористувачі	13918,6
	Разом по Сумській мисливській ділянці	38728,5
	Краснопільська мисливська ділянка	
1.	Землі ДП «Краснопільське лісове господарство» в т.ч:	8394,2
	Краснопільське лісництво кв. 1-138	6490,2
	Новодмитрівське лісництво кв. 1-37	1904,0
2.	Землі ДАГЛП «Краснопільський агролісгосп»	2745,0
3.	Інші землекористувачі	2068,8
	Разом по Краснопільській мисливській ділянці	13208,0
	Разом по Мисливському господарству	51936,5

Згідно адміністративної реформи територій областей України всі угіддя мисливського господарства державного підприємства «Краснопільське лісове господарство» Сумської області розташоване у межах Сумського адміністративного району.

2.2. Короткі відомості про організацію мисливського господарства

Площа угідь, наданих в користування мисливському господарству в межах, визначених рішенням VI сесії VIII скликання Сумської обласної ради від

26.05.2021р. «Про припинення прав користування та надання у користування мисливських угідь» згідно пункту 2 цього рішення «Надати у користування терміном на 25 років державному підприємству «Краснопільське лісове господарство» - правонаступнику прав та обов'язків ДП «Мисливське господарство «Суми», мисливські угіддя на площі 38 728,5га в розрізі власників та користувачів земельних ділянок згідно з додатком, збільшивши площу угідь, наданих у користування цьому підприємству рішенням Сумської обласної ради від 27.07.2012 р. Після припинення прав користування та надання мисливських угідь державне підприємство «Краснопільське лісове господарство» заволоділо площею 13208,0 га та утримало її протягом 15 років. Межі мисливських угідь, переданих у користування зазначеними рішеннями, становить 51936,5 га. Мисливські угіддя господарства не складаються із земель населених пунктів, доріг загального користування, забудованих земель та інших зон відпочинку. Документами інвентаризації встановлено, що площа мисливських угідь території становить - 51936,5 га: також: - лісові ділянки - 34279,0 га; - ріллі - 14126,8 га; - водно-болотні угіддя 2788,1 га; - інші землі – 742,6 га.

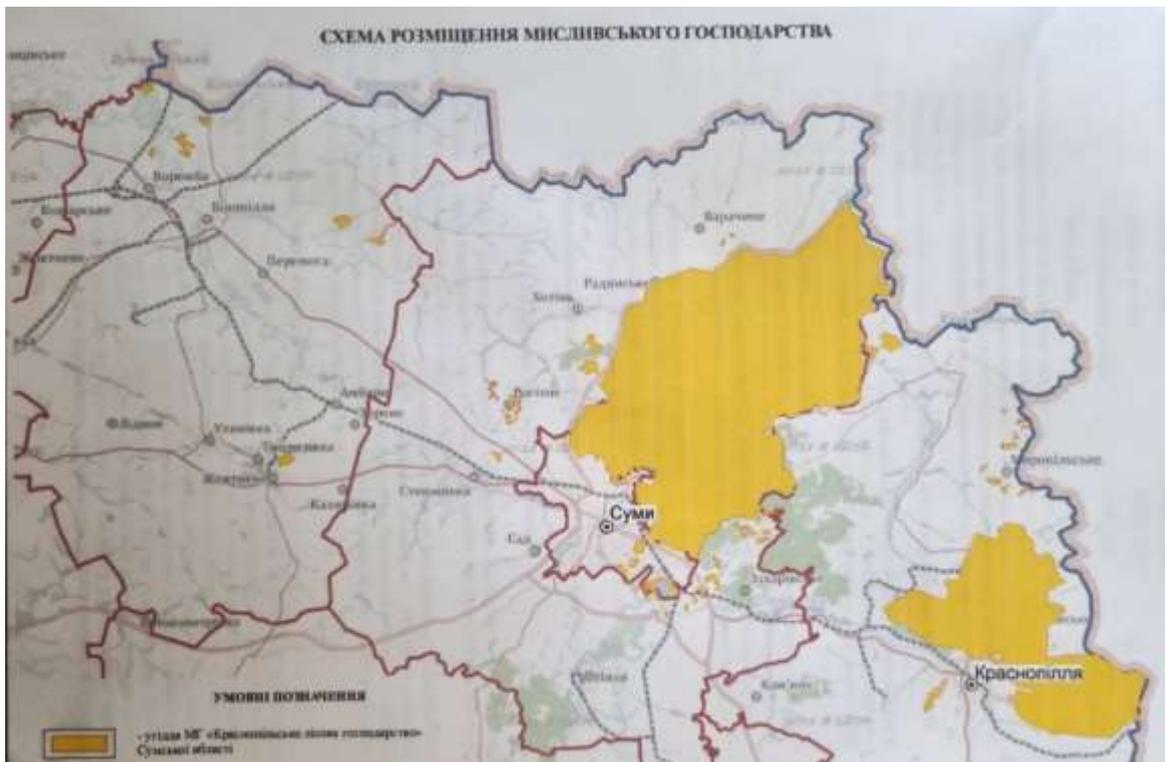

Рис. 2.2.1. Карта-схема розміщення лісового господарства

Для проведення інвентаризації мисливських угідь країни були використані такі ресурси: - матеріали, які є частиною безперервного ведення відповідного господарства в країні, - матеріали, які є частиною первинного ведення лісового господарства в країні, - плани щодо створення територій, пов'язаних з міськими, приміськими та сільськими громадами, - матеріали, які затверджені для цілей забезпечення мисливськими угіддями, і - використаний метод.

Відповідно до класифікації лісів і рослинності територія ДП «Краснопільське ЛГ» входить до Лісостепу, Лівобережної України. Клімат району, що оточує господарство, сприятливий для росту і розвитку основних лісо-утворюючих порід та чагарників. Це сприяє постійному природному джерелу їжі для полювання тварин. Поступова зміна температур протягом року свідчить про стійкий континентальний характер клімату в цій частині країни.

Основними екологічними факторами, що впливають погано на ріст і розвиток лісу, є сильні вітри, пізні весняні та ранні осінні заморозки, які висушують верхню поверхню ґрунту. Загальним правилом є те, що клімат у лісовій зоні повинен бути придатним для зростання дуба звичайного сосни звичайної, ялини європ., , ясенів звичайних, клена гостролистого, липи дрібнолистої, берези пухнастої, вільхи чорної, осики тощо, оскільки саме ці породи є основними породами лісової зони. Чисельність мисливських тварин контролюють такі кліматичні фактори, такі як весняні заморозки, глибина снігового покриву, промерзання ґрунту, що впливає на клімат місцевості, який, завдяки загальній ситуації в країні, є сприятливим для полювання на таких важливих мисливських тварин, як олень, козуля, кабан та ін. Також погода впливає на адаптацію тварини, що дуже важливо для господарства.

Гідрографія Мисливські угіддя знаходяться в долині річки Псел.

Характеристики річок, що проходять через господарство, задокументовані в таблиці 2.2.1.

Характеристика річок

Найменування рік та водоймищ	Куди впаде річка	Загальна протяжність в межах господарства в км	Ширина, м	Глибина, м
Сумська мисливська ділянка				
р. Псел	р. Дніпро	32	30-50	1-4
р. Сейм	р. Десна	4	50-60	4-6
р. Вир	р. Сейм	3	25	1,5
р. Олешня	р. Псел	1	15	1
р. Сироватка	р. Псел	0,5	15	1
р.Бездрик	р. Сироватка	0,5	2	0,5
р. Каланчак	р. Олешня	2,5	1,5	0,3
Краснопільська мисливська ділянка				
Р. Сироватка	р. Псел	27	3-5	1-2
Р. Рибиця	р. Псел	9,5	3-5	1-3

Крім річок, згаданих раніше, є багато інших струмків, які протікають через територію мисливського господарства, ці потоки живлять

Перефразуйте текст англійською мовою: Багато з цих захворювань є генетичними, що означає, що вони успадковуються від батьків до дітей відповідно до певного відсотка. В басейнах природних озер побудовані штучні озера та відновні канали.

Водойми на території мисливського господарства мають важливе значення для виживання та відтворення водоплавної та інших тварин, пов'язаних з водою, а також служать місцем життєзабезпечення всіх диких тварин.

Вся площа водно-болотних угідь території значна і розташована переважно на заплавах річок. Болота займають площу 2122,4 га або 4,1 відсотка від загальної площі господарства, додатково заболочені луки займають 1208,0 га, що становить ще 2,3 відсотка від загальної площі господарства.

Глибина ґрунтових вод становить від 3 до 40 метрів, а в заплавах річок 0,5-1 метр.

2.3. Геоморфологія та рельєф господарства

Територія мисливського господарства розташована в південно-східній частині Середньоруської височини, в межах Дніпровсько-Донецької западини.

Рельєф характеризується пологою поверхнею, розчленованою переважно ярами та затопленими балками. Мисливські угіддя господарства – це лісові масиви, які переважно вкриті деревоподібною рослинністю. Висоти вище рівня моря від 115 до 230 м.

Найпоширенішими ґрунтоутворюючими породами є лесові і лесові породи, це водойми, утворені талими водами льодовика, а також делювіальні відкладення. У механічному відношенні ці ґрунти дуже складні, що включають глину, суглинки, піски та супіски.

Основними типами ґрунтів на території є темно-сірі, сірі та ясно-сірі лісові; їх ще називають дерново-підзолисті (супіщані і суглинисті); лісовий чорнозем; заплави і луки; останню з яких ще називають болотною (торфво-глеєвою). За вологістю ґрунту на території господарства сухі або вологі, переважно прісноводні. Незважаючи на суворість рельєфу, водна ерозія в першу чергу виражена слабо, тому що схили ярів та балок покриті стійкою до ерозії рослинністю, яка складається з деревно-чагарникової рослинності.

2.4. Деревно-чагарникова рослинність господарства

Відповідно до класифікації лісорослинності територія мисливського угіддя ДП «Краснопільське ЛГ» входить до Лісостепу, Лівобережжя України.

Клімат території визначається необхідною кількістю опадів, необхідних для росту та визрівання основних порід лісового насадження та липи дрібнолистої, вільхи чорної, сосни звичайної, а також у заплавної частині природного ландшафту, де більшість видів – дуб черешчатий, що забезпечує стабільне органічне харчування населення. Фауна ферми поступова зміна температур протягом року свідчить про стабільність континентального клімату в цьому регіоні.

Трав'яна рослинність Особливе середовище існування - це заплави з озерами та бузиною. Цибулинну рослинність складають: лисохвіст, пирій повзучий, безсмертник, мятлик, осока, морква, осока.

Крім того, на території господарства зустрічаються осока звичайна, ріжник, крокус білий, їжак, чорнобривці болотні, перець водяний, аденіум, оман, материнка, звіробій, чистотіл, пижмо, ромашка, череда та багато інших поширених рослин.

2.5. Стислий опис економіко-територіальних умов розміщення мисливства та господарства

Територія ДП «Краснопільське лісове господарство» Сумської області характеризується потужною промисловою базою, яка розташована в містах Суми та Краснопілля, окрім розвиненої мережі доріг. Він складається з різних компаній харчової промисловості, переробних установ та інших організацій і установ. На території МГ та поблизу її меж розташовані: аеропорт м. Суми, АТП, Укртелеком, Сумигаз, Сумиобленерго, Сумський комбінат хлібопродуктів, Сумський лікєро-горілочний завод, Сумський фарфоровий завод та інші промислові підприємства.

За 11 місяців 2021 року промисловими підприємствами вироблено товарів (послуг, робіт) на загальну суму 54,1 млрд грн (+31,3% до попереднього періоду 2020 року).

Розвиток енергетики і транспорту. Станом на 01.01.2022 відсоток розрахунків за спожиту електроенергію ТОВ «Енера Суми» склав 98,6%, загальна заборгованість споживачів порівняно з початком 2021 року зросла на 30,2%, загальна сума заборгованості наразі становить 157,2 млн грн. Загальний обсяг спожитої електро-енергії у 2021 році був на рівні 1,4 млрд кВт·год, що на 37,9% менше до загального обсягу 2020 року. Станом на 01.01.2022 оплата за спожитий газ ТОВ «Сумигаз Збут» склала 115,9%, загальна заборгованість споживачів порівняно з початком року зменшилася на 312,5 млн грн. (-32,4%). Бюджет на 2021 рік очікується у розмірі 653,2 млн грн. Споживачам віддано 239,5 млн кубометрів природного газу (-6,4% до

2020 року). Протягом 2021 року підприємствами транспорту перевезено (відвантажено) 6,6 млн. тонн, що на 6,6% менше порівняно з попереднім роком, загальний обсяг перевезених вантажів склав 6791,4 млн ткм. Послугами пасажирських перевезень скористалися 56,3 млн осіб (-4,6% до 2020 року), кількість пасажирів зросла на 5,9%, загальна кількість склала 999,6 млн кілометрів.

Будівництво за 21 рік підприємствами вироблено продукції (обсяг роботи) на 2 мільярди гривень, що на 0,8% менше порівняно з 2020 роком. Зведення будівель порівняно з 2020 роком скоротилося на 5% (у тому числі більш значних – житлових, менших – нежитлових, більших – інженерних споруд). Нове будівництво становить 39,1 відсотка загального обсягу виробництва, ремонт (капітальний і поточний) – 47,4 відсотка, реконструкція та технічне переоснащення – 1,3 відсотка.

За січень-вересень 2021 року в області збудовано 89,1 квадратних метрів загальної площі житла, що в 2,1 раза більше за відповідний період 2020 року.

Мисливське господарство входить до сільськогосподарської території області. Річний цикл сільськогосподарської праці, який є безперервним, разом із великою кількістю механізованих робіт негативно діє на чисельність мисливських тварин, зокрема зайця русака та сірої куріпки. Неможливість регулювати зберігання чи використання добрив чи гербіцидів негативно впливає на тварин мисливства.

Негативний вплив на фауну та логістику лісу, особливо в районах, де мисливство є найбільш поширеною формою сільського господарства. У багатьох населених пунктах мисливського району створено мережу транспортних шляхів, що негативно впливає на мисливську фауну та ускладнює охорону мисливських угідь господарства. Мисливська територія відома різноманітною, сильною економікою, здебільшого пов'язаною з вирощуванням основних продуктів харчування та технічних культур. Зернові культури складають кукурудза, пшениця, ячмінь

жито, овес, просо та гречка. До технічних культур належать цукрові буряки, картопля, овочі; включені поля, які також засіяні однорічними травами. Багато сільськогосподарських товарів поїдають звірі. Середня частка сільськогосподарського виробництва в усіх формах у 2021 році становила 91%, з них 92% у будинках і 93% у фірмах. Також порівняно з 2020 роком врожай знизився на 8,5%, а запаси – на 8,4%.

Лісогосподарський грошовий фонд, пов'язаний з лісами, називається лісовим господарством і представлений лісами ДП ЛГ Піщанським і Могрицьким лісами, а також землями ДП «Краснопільське лісове господарство». Крім того, лісове господарство пов'язане з грошовими фондами ДП «Краснопільське лісове господарство» та «Сумський агролісгосп». Серед лісів, вкритих лісовою рослинністю, найбільш поширеними є середньовікові та стиглі насадження. Молоді дерева мають обмежений простір. Найпоширенішими породами лісу, які утворює ліс, є дуби звичайні, які змішуються з іншими породами, сосна звичайна, липа, клен, береза, осика, вільха.

У нових економічних умовах через збільшення попиту на деревину лісогосподарські підприємства збільшили обсяги своєї лісогосподарської діяльності, зростає заготівля деревини, і те, і інше завдає шкоди веденню мисливського господарства.

2.6. Структура мисливських територій господарства

На території мисливського господарства розташовані населені пункти: м. Суми, с.Краснопілля, села Стецівка, Піщане, Верхнє Піщане, Рядківка, Рибці, Пушкарівка, Велика Чернеччина та ін.

Територія мисливських угідь ДП «Краснопільський лісгосп» насичена туристами, на території також розташовані аптеки рекреаційного призначення, а також велика кількість особин, які відвідують ліси в сезон збирання грибів та ягід.

Територія навколо мисливського угіддя відрізняється великою кількістю громадського транспорту. Територією господарства проходять

дороги місцевого значення з твердим покриттям, які сполучають населені пункти з центральним регіоном, містом Суми, а також ділянками залізниць Суми-Харків та Суми-Краснопілля. Крім того, ця територія має багату мережу лісових ґрунтових доріг, які зазвичай використовуються для різноманітних видів відпочинку, пов'язаних із полюванням.

Загальна протяжність пройдених шляхів на 1000 га мисливської території становить 11,4 кілометра.

2.7. Методика проведення досліджень

В роботі ми провели комплексний аналіз мисливських територій, а саме було проведено аналіз мисливсько-господарської діяльності мисливського господарства ДП «Краснопільське лісове господарство» обсяги біотехнічних і мисливськогосподарських заходів, провели обліки чисельності мисливської фауни, на підставі яких планувались розмір вилучення звірів, ліміти на відстріл тварин, роботу яка здійснювалась по боротьбі з хижими тваринами та птахами, стан та акліматизація розселених мисливських особин на територіальних ділянках мисливських угідь господарства. Вивчено комплекс заходів, спрямований на розвиток мисливського господарства і на досягнення поголів'ям основних тварин оптимального рівня з подальшою стабілізацією їх щільності.

В умовах воєнного стану практика полювання на тварин не була задокументована, тому ми взяли за зразок результати перепису 2020 року.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕНЬ

3.1. Аналіз мисливських ресурсів господарства та їх ветеринарно - санітарна оцінка

Сьогодні по всій Україні заборонено полювання через воєнний стан. Жодних показників щодо кількості оленів, лосів чи ведмедів, які були впольовані за останні три роки, немає, тому ми орієнтувалися на дані, які раніше оприлюднили землевласники, які їх полювали. Якщо ми досліджуємо мисливську промисловість у регіоні, ми можемо розділити її на хижачьку поведінку, яка передувала повномасштабному російському вторгненню, а також поведінку, що відбулася після нього. До конфлікту полювання в лісі було переважно рекреаційним. Землевласники провели всі біологічні процеси, необхідні для збереження, захисту та відтворення мисливських видів. Зараз це таїть в собі небезпеку і важко здійснити. Територія ферми всіяна вибуховими пристроями і потребує розчищення.

У відповідності до інвентаризації площа території мисливського господарства складає — *51 936,5 га в тому числі*: - лісові -34279,0 га, в тому числі хвойні молодняки 1 та 2 групи віку - 1517,9 га, хвойні пристиглі, стиглі та перестійні - 2483,4 га, листяні молодняки 1 та 2 групи віку - 6279,6 га, листяні пристиглі, стиглі та перестійні - 22016,1 га, змішані молодняки 1 та 2 групи віку - 771,4 га, змішані пристиглі, стиглі та перестійні - 914,1 га, чагарники - 144,0, балки, що заросли деревною та чагарниковою рослинністю - 152,5 га; - польові - 14126,8 га, в тому числі рілля і с/г культури - 8187,8 га, луки - 5875,2 га, балки чисті - 63,8 га ; - водно-болотні - 2788,1 га, в тому числі болота - 2122,4 га, водойми - 665,7 га. - інші - 742,6 га.

Всі категорії мисливських угідь знаходились і знаходяться у задовільному санітарному стані і не вимагають спеціальних заходів для їхнього покращення.

Санітарний стан району функціонування мисливського господарства сприятливий для життя диких тварин.

На протязі минулих трьох років на території мисливського господарства не зареєстровано серйозних хвороб тварин, крім сказу лисиці, який відмічається майже щорічно АЧС свиней (гостра висококонтагіозна хвороба, що викликається РНК-вірусом, хворіють на класичну чуму свиней свині різного віку. При гострій формі у свиней відзначають септицемию і геморагічний діатез, при хронічній - крупозну і крупозно-дифтеритичні пневмонію і коліт. Інкубаційний період чуми - 5-8 днів, загибель настає через 1-3 дні, лікування не розроблено). Господарством проводились заходи по відстрілу захворівших тварин та їх утилізації.

Протягом минулого ревізійного періоду згідно даних егерської служби й опитування місцевих мисливців і природолюбів, на території господарства відмічався досить різноманітний видовий склад мисливських тварин, перелік яких наводиться у таблиці 3.1.1.

Роботи по акліматизації цінних видів звірів та птахів з метою збагачення мисливської фауни протягом минулого ревізійного періоду в господарстві проводились по таких мисливських тваринах та птахів: кабан та фазан. За період з 2018 року по 2020 рік із вольєрів по Сумській мисливській ділянці в угіддя господарства було випущено 73 особини кабана та 540 особин фазана, а на Краснопільській ділянці 5 особин кабана.

Охороною мисливських тварин і пасовищ у господарстві займалася егерська служба, до складу якої входили мисливсвознавці і численні єгері. Крім того, непостійні доглядачі щорічно брали участь у збереженні фауни.

Систематичні виїзди господарства на охорону території. У захисті дикої природи велику увагу приділяли боротьбі з браконьєрством. З метою недопущення фактів мисливського правопорушення керівництвом господарства розпочато такі заходи: повноцінне встановлення знаків, стовпів з табличками. Писалися статті, брали інтерв'ю з працівниками лісової охорони, єгерями та дітьми, публікувалися статті, виступи на телебаченні та радіо.

Динаміка чисельності основних мисливських тварин за три роки

Види мисливської фауни	Чисельність по роках, голів								
	2018			2019			2020		
	ДП "Красно-пільське ЛП"	ДП "МГ Суми"	Разом	ДП "Красно-пільське ЛП"	ДП "МГ Суми"	Разом	ДП "Красно-пільське ЛП"	ДП "МГ Суми"	Разом
Лось	8	8	16	6	8	14	6	8	14
Олень благородний	19	80	99	17	76	93	17	76	93
Олень племінний	53	-	53	51	-	51	53	-	53
Козуля	145	495	640	163	510	663	157	530	687
Кабан	36	25	61	32	23	55	31	100	131
Заєць русак	185	530	715	181	535	716	183	570	753
Білка	70	60	130	60	60	120	63	80	143
Ондатра	70	28	98	68	30	98	62	29	91
Бобер	128	60	188	132	79	202	164	72	236
Лисиця	15	24	39	12	22	34	18	22	40
Єнотоподібний собака	-	11	11	-	10	10	-	10	10
Борсук	15	68	83	16	65	85	18	70	88
Видра	4	12	16	4	10	14	5	11	16
Куниця лісова	40	47	87	35	46	81	37	40	77
Горностай	6	-	6	6	-	6	6	-	6
Фазан	-	200	200	-	360	360	-	260	260
Сіра куріпка	-	270	270	-	275	275	-	280	280
Перепілка	99	300	399	257	1600	1857	261	1650	1911
Качки всього	217	700	917	572	750	1322	612	780	1392

3.2. Біотехнічні та мисливськогосподарські роботи

Протягом минулого ревізійного періоду в господарстві проведено значні господарські роботи по заготівлі кормів для зимівлі диких тварин, у тому числі й заготівлю кормів. розкладка корму в годівниці, на годівельні столи і точки, облаштування солонців.

Обсяг виконаних біотехнічних робіт за останні роки

Види робіт	Обсяги робіт по роках		
	2018	2019	2020
1. Заготівля сіна, т.	11.2	12.4	13.1
2. Заготівля гілкового корму, тлит	9.2	11.7	12.8
3. Заготівля зерновідходів, т.	53,21	47.4	40,5
4. Заготівля кукурудзи в качанах, т.	-	-	-
5. Заготівля кукурудзи в зерні, т.	24.2	25,1	26.4
6. Заготівля коренеплодів, т.	-	-	-
7. Заготівля солі, т.	4.4	4.2	4,8
8. Наявність навісів для зберігання кормів, шт.	7	7	7
9. Наявність годівниць, шт.	70	70	70
10. Наявність солонців, шт.	199	199	199
11. Наявність підгодівельних майданчиків для кабана. шт	37	37	37
12. Наявність підгодівельних майданчиків для зайця. шт.	42	42	42
13. Наявність мисливських веж, шт.	6	6	6
14. Наявність живоловушок. шт.	5	5	5
15. Кормові поля, га.	27	27	27
16. Вежі мисливські	4	4	4
17. Будинки мисливські	3	3	3

По всій товщині снігового покриву були побудовані доріжки та доріжки, щоб тварини могли споживати їжу та сіль. Обсяг сільськогосподарських та мисливсько-господарських досліджень, проведених господарством за останні роки, наведено в табл. 3.1.2. Протягом останніх десятиліть в мисливському заказнику щорічно створюють поля під корми і склади, ці площі відводять під репродуктивні ділянки. Враховуючи наявність значної природної кормової бази, біотехнічну та економічну роботу за минулий період аудиту в господарстві можна визнати належним.

3.3. Основні способи полювання в господарстві

У сфері мисливського господарства практика полювання на диких звірів і птахів ведеться таким чином. Осінньо-зимовий сезон - Індивідуальне і групове полювання на зайця і лисицю по темних і світлих стежках з підходу,

з гончими собаками, а також на лисиць, супроводжуються також норними собаками.

Зимовий сезон присвячений полюванню на тварин. Відновлення ще живих диких тварин для відновлення в інші мисливські експедиції чи інші мисливські господарства не проводилось.

Перед початком сезону полювання на диких тварин мисливська служба господарства щорічно проводила облік видів тварин, на яких полювали, і на підставі отриманої інформації планувала кількість відстрілів або приймала рішення про необхідність заборони полювання на певний вид тварин часткової чи повної. Таблиця 3.3.1 ілюструє показники, пов'язані з відстрілом диких тварин в господарстві за останні роки.

Таблиця 3.3.1

Вилучення мисливських тварин по роках

мисливська фауна	Чисельність по роках, голів								
	2018			2019			2020		
	ДП "Красно-пільське ЛП"	ДП "МГ Суми"	Разом	ДП "Красно-пільське ЛП"	ДП "МГ Суми"	Разом	ДП "Красно-пільське ЛП"	ДП "МГ Суми"	Разом
Олень благородний	-	3	3	-	2	2	-	4	4
Олень плямистий	-	-	-	5	-	5	1	-	1
Козуля	9	34	43	11	39	50	11	45	56
Кабан	14	-	14	8	-	8	5	6	11
Заєць русак	20	65	85	19	55	74	24	60	84
Вовк	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Лисиця	30	49	79	25	44	69	12	58	70
Єнотоподібний собака	-	2	2	-	-	-	-	-	-
Фазан	-	200	200	-	110	110	-	-	-
Перепілка	8	300	308	51	300	351	32	300	332
Качки всього	43	80	123	114	70	184	86	90	176
Лиска	10	140	150	28	120	148	25	120	145

У господарстві за для охорони та відновлення мисливської фауни проводилась робота по боротьбі з хижаками. Кількість відстріляних хижих тваринів і птахів та інших шкідливих тварин наводиться у табл. 3.3.2.

Таблиця 3.3.2

Кількість відстріляних хижих тваринів і птахів та інших шкідливих тварин

Хижі тварини, птахи	Чисельність по роках, голів		
	2018	2019	2020
Бродячі собаки	21	14	17
Лисиця	79	69	70
Бродячі коти	4	5	5
Сіра ворона, сорока	9	14	12
Вовк	-	-	-
Єнотоподібний собака	1	-	-

Матеріально технічна база господарства. Матеріально-технічну базу мисливського господарства ДП "Краснопільський лісгосп Сумської області у 2021 р. складають:

- Контора мисливського господарства знаходиться у конторі лісгоспу - 1 шт.;
- Вольєр для розведення диких тварин:
- Сумська мисливська дільниця - кабан -1 шт., фазан - 2 шт.;
- Краснопільська мисливська дільниця - кабан -1 шт.
- автомобіль УАЗ - 2 шт.; автомобіль «Нива» - 2 шт;
- автомобіль ГАЗ - 66 - 1 шт; автомобіль ГАЗ - 53 - 1 шт;
- автомобіль ЗІЛ -131 - 1 шт; трактор Білорусь - 1 шт.
- автомобіль ДЕУ «Ланос» - 1 шт.
- засоби зв'язку: мобільні телефони у всього персоналу (власні).

Для оперативнішого проведення підгодівлі мисливських тварин та інших біотехнічних заходів мисливським господарством додатково використовувалась техніка лісових господарств з погодженням з директорами підприємств.

Аналіз мисливсько–господарської діяльності мисливського господарства ДП «Краснопільське лісове господарство» показує що, в господарстві проведені значні обсяги біотехнічних і мисливсько-господарських заходів.

У господарстві щорічно проводиться обліки чисельності мисливської фауни, на підставі яких планувались розміри вилучення звірів. Ліміти на відстріл тварин погоджувались з Департаментом захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації та Сумським обласним управлінням лісового та мисливського господарства.

Загалом по мисливському господарстві кількісний склад оленя європейського, козулі, кабана, зайця, бобра знаходиться на рівні майже оптимальному, або вище нього, а лося, оленя плямистого, сірої куріпки, куниці лісової та фазани на рівні нижче оптимального.

Регулярно проводилась робота по боротьбі з хижими тваринами та птахами.

У вольєрах поводитись акліматизації та розселення мисливських тварин та птахів (кабана та фазана) на території мисливських угідь господарства.

Із негативних моментів діяльності господарства слід відзначити:

- недостатня увага приділялась селекційному відстрілу;
- по закінченні сезону підгодівлі диких тварин не завжди проводиться прибирання залишків кормів і дезинфекції годівниць, солонців і підгодівельних майданчиків;

Комплекс заходів, спрямований на розвиток мисливського господарства і на досягнення поголів'ям основних тварин оптимального рівня з подальшою стабілізацією їх щільності.

При проведенні вишукувальних робіт даного мисливського впорядкування для розрахунків були прийняті дані обліку чисельності мисливської фауни станом на 09.02.2021р., по борсуку, бобру, видрі, та ондатрі станом на 07.10.2021р., по водоплавній та пернатій дичині станом на липень 2021 року.

Таблиця 3.3.3

Чисельність мисливських тварин

Мисливські тварини	Чисельність, особин станом на 09.02.2021/07.10.2021
Лось	12
Олень європейський	88
Олень плямистий	49
Крзуля	665
Кабан	141
Заяць-русак	765
Лисиця	38
Куниця лісова	71
Білка	147
Горностай	6
Борсук	89
Бобер	217
Ондатра	91
Видра	16
Сіра куріпка	290
Фазан	350
Качки	803
Перепілка	2095
Лиска	642

За видовим складом та чисельністю тварин, на яких здійснюють полювання, найважливішими (провідними) у мисливському господарстві ДП «Краснопільське лісове господарство» вважаються такі види козуля, кабан, заяць-русак, куниця лісова, олень європ., олень плям., козуля, фазан, сіра куріпка, бобер та перната і водоплавна дичина. Ці види є найбільш поширеними.

Стан мисливських угідь та інвентаризація земель та їх типів. Одним із основних обов'язків внутрішньої організації мисливського господарства є ведення кадастру земельних активів, це робиться шляхом опису складу угідь та площ, які вони охоплюють.

Інвентаризація мисливських угідь включає створення типології типів угідь, складання їх опису та визначення місця розташування кожного виду угідь.

Тип мисливських угідь характеризується двома основними ознаками: кормовою продуктивністю і ступенем збереженості виду тварин.

Основними критеріями, за якими розмежовуються типи мисливських угідь, є їх екологічна цінність для того чи іншого виду, місце розташування, склад рослинності, мета їх господарського використання, вплив різних компонентів на рослинність тощо.

В господарстві виділяються наступні 10 типів мисливських угідь:

Тип 1 - ліси хвойні - до хвойних лісів відноситься насадження соснові, ялинові та інших хвойних порід; чисті й із домішкою листяних порід не більше двох одиниць складу (різних віків і повної з наявністю памолоді (підросту) та підліску і без них).

Тип 2 - ліси листяні - до листяних лісів належать насадження м'яколистяних і твердолистяних порід; чисті й з домішкою хвойних порід не більше двох одиниць складу (різних віків і повної, із наявністю памолоді та підліску і без них).

Тип 3 - ліси змішані. Змішані ліси включають насадження, у складі яких знаходиться не менше трьох одиниць складу порід іншої категорії, тобто серед листяних насаджень с більше 30% хвойних порід і навпаки, у складі хвойних лісів знаходиться не менше 30% м'яко- листяних або твердолистяних порід (різних віків і повної, з наявністю памолоді та підліску і без них).

Тип 4 - чагарники. Включає зарості різних видів чагарників.

Тни 5 - орні землі. До орних земель, як типу мисливських угідь, відноситься: рілля, що використовуються під сільськогосподарські культури, городи, сади, ягідники, виноградники та плантації шовковиці.

Тиш 6 - луки. Крім сінокосів та пасовищ, цей тип мисливських угідь включає зарослі піски, галявини, та біогалявини.

Тип 7 - болота. Крім верхових і низинних боліт, цей тип мисливських угідь охоплює також заболочені солончаки з високою трав'яною рослинністю.

Тип 8 - водойми. Водойми включають ріки, струмки, ставки, озера, водосховища та відстійники з чистими плесами води або з наявністю заростів багаторічної трав'яної рослинності.

Тип 9 - балки. Цей тип мисливських угідь охоплює лощини, балки, недіючі яри, як чисті так і ті що, заросли деревною та чагарниковою рослинністю.

Тип 10 - інші угіддя. Це угіддя, які входять до території мисливського господарства, але не підлягають бонітуванню (дороги, населені пункти, просіки, ЛЕМ, лінії зв'язку, газопроводи та інші непродуктивні землі).

Склад мисливського угіддя:

- ліс - 13689,5 га, та молодняки 1 і 2 віку - 1311,0 га, молодняки 1 і 2 віку - 3525,3 га, молодняки 1 і 2 віку - 2615,8 га, молодняки 1 і 2 віку - 5433,9 га, молодих хвойних насаджень 1 та 2 віку – 329,7 га. купаж стиглих, стиглих і порослих - 86,1 га, чагарників - 98,0, дібров, порослих як деревною, так і чагарниковою рослинністю - 289,7 га;

Площа поля становить 14274,2 км², також орні землі та сільськогосподарські культури, а також 7656,0 км² лугів і 3150,8 км² чистих ярів.

- водно-болотні угіддя - 566,0 га, і також - 304,6 га, водойми - 261,4 га.

Інші – 289,4 кв.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз мисливсько–господарської діяльності мисливського господарства «ДП «Ліси України» філія Сумське лісове господарство Краснопілського лісництва» показує що, в господарстві проведені значні обсяги біотехнічних і мисливськогосподарських заходів.

2. У господарстві щорічно проводяться обліки чисельності мисливської фауни, на підставі яких планувались розміри вилучення звірів. Ліміти на відстріл тварин погоджувались з Департаментом захисту довкілля та енергетики Сумської обласної державної адміністрації та Сумським обласним управлінням лісового та мисливського господарства.

3. Загалом по мисливському господарстві кількісний склад оленя європейського, козулі, кабана, зайця, бобра знаходиться на рівні майже оптимальному, або вище нього, а лося, оленя плямистого, сірої куріпки, куниці лісової та фазани на рівні нижче оптимального.

4. Регулярно проводилась робота по боротьбі з хижими тваринами та птахами.

5. У вольєрах поведилась акліматизація та розселення мисливських тварин та птахів (кабана та фазана) на території мисливських угідь господарства.

6. Із негативних моментів діяльності господарства слід відзначити;
- недостатня увага приділялась селекційному відстрілу;
- по закінченні сезону підгодівлі диких тварин не завжди проводиться прибирання залишків кормів і дезинфекції годівниць, солонців і підгодівельних майданчиків;

7. Комплекс заходів, спрямований на розвиток мисливського господарства і на досягнення поголів'ям основних тварин оптимального рівня з подальшою стабілізацією їх щільності.

8. Ефективне управління дикими тваринами пов'язане з утриманням чисельності тварин на економічно вигідному рівні. Ця мета досягається шляхом регулювання полювання на тварин з урахуванням чисельності їх

популяції, темпів росту, складу вікових і статевих класів. Тваринний світ, на який полює філіал господарства, представлений такими копитними: олень благородний, лось європейський, козуля європейська, кабан, хутрові звірі: заєць русак, білка звичайна, бобр європейський, лисиця благородна, куниця лісова. Крім того, є також вовки та єнотовидні собаки. Види, які полюють, представлені приблизно 30 різними видами. Інші види складають невелику частину популяції мисливських птахів.

9. В умовах воєнного стану практика полювання на тварин не була задокументована, тому ми взяли за зразок результати перепису 2020 року.

10. Середня кількість оленів, які видобуваються на козулю європейську, становить 2,7 голів, а середня кількість зайців – 2,9 голів. Оптимальна кількість – 703 і 823 відповідно. Це приблизно половина від ідеалу. Наразі візуально можна зробити висновок, що на території лісгоспу збільшилася чисельність козулі та зайця-русака.

11. Зростання чисельності червоних лисиць зараз вважається загрозою через поширення сказу як у лісах, так і в сільському господарстві, розповсюдження хвороби необхідно негайно обмежити.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Адаменко Є. І., Кириченко Т. В., Баранівський В. В. Еколого-економічні аспекти користування мисливськими ресурсами України. Наукові читання ім. В.М. Виноградова . Матеріали III Всеукраїнської наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених, (18-19 травня 2021 р., м. Херсон). Херсон, 2021. С. 91-93.
2. Власюк В. П., Маєвський О.В. Альтернативні підходи до прогнозування чисельності мисливських тварин. Проблеми ведення та експлуатації лісових і мисливських ресурсів: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., (24 листопада 2017 р., м. Житомир). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2017. С. 94–95.
3. Власюк В. П., Заєць А. А. Особливості визначення якості мисливських угідь. Наукові читання – 2020. Житомир, ЖНАЕУ, 2020. С. 18– 19.
4. Власюк В.П., Баранівський В.В. Заходи щодо зменшення шкоди, яку наносять мисливські тварини лісовим насадженням. Екологічні проблеми навколишнього середовища та раціонального природокористування в контексті сталого розвитку. зб. матер. IV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Херсон 21-22 жовтня 2021 р.). Херсон : «ОЛДІ-ПЛЮС», 2021. С. 44–45.
5. Власюк В.П. Пошкодження лісових культур мисливськими тваринами: причини і наслідки. Sectoral research XXI: characteristics and features : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the III International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), (Chicago, 22 April 2022). Chicago, USA, 2022. P. 39–40.
6. Власюк В.П. Регулювання чисельності основних видів мисливських тварин в угіддях. Technologies and strategies for the implementation of scientific achievements : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the I International Scientific and Theoretical Conference (Vol. 2), (Stockholm, May 27, 2022). Stockholm,

Kingdom of Sweden, 2022. P. 25–26.

7. Волох А. М. Напіввільне вирощування диких тварин як альтернатива традиційному тваринництву та мисливству. V Всеукр. з'їзд екологів з міжнар. участю : зб. наук. праць. Вінниця, 2015. С. 149.

8. Генсірук С. А. Ліси України : монографія. Львів : Українські технології, 2002. 496 с.

9. Гузій А.І. Просторово-типологічна організація населення птахів лісостанів західного регіону України. Житомир: Волинь, «Рута», 2006. 448 с.

10. Гузій А. І., Власюк В. П., Захожий Ю. В. Динаміка чисельності лисиці звичайної (*Vulpes vulpes*) та її вплив на зайця-русака на Житомирщині. Наук. вісн. нац. лісотех. ун-ту України. 2009. Вип. 19.8. С. 44-52.

11. Дудніченко Д. В. Оптимальна чисельність зайця сірого у мисливських угіддях ДП «Макарівське лісове господарство». Подільські читання. Охорона довкілля, збереження біотичного та ландшафтного різноманіття, природнича освіта: проблеми, перспективи, рішення : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. присвячена 25-річчю кафедри екології та біологічної освіти Хмельницького університету (11–13 жовтня 2021 р., м. Хмельницький). Хмельницький. 2021. С. 154-155.

12. Дудніченко Д. В., Козлюк І. М., Тетерук С. Д. Управління популяціями мисливських тварин: принципи і підходи. Наукові читання ім. В.М. Виноградова : матер. III Всеукр. наук.-практ. конф. здобувачів вищої освіти та молодих учених (18-19 травня 2021 р., м. Херсон). Херсон, 2021. С. 18-21.

13. Кожухар М. Ю., Колендзян Б. С., Власюк В. П. Мисливськогосподарські аспекти влаштування біотехнічних споруд у мисливських угіддях для ратичних тварин. Екологічні проблеми навколишнього середовища та раціонального природокористування в контексті сталого розвитку : зб. матер. III Міжнар. наук.-практ. конф.

(м. Херсон, 22-23 жовтня 2020 р.). Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. С. 308–310.

14. Козачук Д.В., Шеляг О.П., Курносів О.О. Основні чинники негативного впливу на мисливську фауну. Екологічні проблеми навколишнього середовища та раціонального природокористування в контексті сталого розвитку: збірник матеріалів IV Міжнар. науково-практичної конференції (21-22 жовтня 2021, м. Херсон, Україна). Херсон, 2021. С. 130-132.

15. Корж О.П., Петриченко В.В., Лебедева Н.І., Фролов Д.О. Штучне розведення диких тварин як перспективний шлях інтенсифікації сучасного мисливського господарства. Харків, 2006. С. 116–119.

16. Кратюк О.Л. Методи кількісного обліку борових птахів. Науковий вісник УкрДЛТУ. 2002. Вип. 12.8. С. 62-66.

17. Кратюк О.Л., Грицак В. В., Ущипівський А. К. Шляхи підвищення продуктивності мисливських угідь Центрального Полісся. Лісівнича освіта і наука; стан, проблеми та перспективи розвитку: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції студентів, магістрів, аспірантів, молодих вчених і викладачів (м. Малин, 25 березня 2021 р.). Малин, 2021. С. 29–31.

18. Кратюк О.Л., Шурда К.В. Особливості обліку лісових голубів, як

мисливських птахів : матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. «Scientific researches and methods of their carrying out: world experience and domestic realities». Grail of Science. 2023. №24. С. 231–232.

19. Кратюк О.Л., Шатило А.А., Шурда К.В. Шляхи вирішення проблеми класифікації мисливських угідь. Лісові екосистеми: сучасні проблеми і перспективи досліджень – 2023 : матер. II Всеукр. наук-практ. конф. (м. Житомир, 31 травня 2023 р.). Житомир : Поліський університет, 2023. С. 41–42.

20. Лебедева Н.І. Трофічні зв'язки лисиці звичайної (*Vulpes vulpes*) Нижнього Подніпров'я. Питання біоіндикації та екології. 2000.

Вип. 5., №2. С. 120-129.

21. Лебедева Н.І. Лисиця звичайна (*Vulpes vulpes* L., 1758) як джерело сказу в Запорізькій області. Питання біоіндикації та екології. 2001. Вип. 6. № 1. С. 97-103.

22. Лебедева Н.І., Домніч В.І. Фактори, які обумовлюють динаміку чисельності лисиці звичайної (*Vulpes vulpes* L., 1758) у Нижньому Подніпров'ї. Вісник Запорізького державного університету. 2001. №1. С. 178-186.

23. Лико Д. В., Пепко В. О., Жигалюк С. В. Вольєрне розведення диких копитних тварин, як перспективний напрямок тваринництва (на прикладі представників родини Оленячі (*Cervidae*). Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем АПК : матер. Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених (м. Житомир 25 червня 2015 р.). Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2015. С. 56–58.

24. Маринич О. М., Пархоменко Г. О., Петренко О. М., Шищенко П. Г. Удосконалена схема фізико-географічного районування України. Український географічний журнал. 2003. № 1. С. 16–20.

25. Мисливськогосподарське законодавство України : навчальний посібник укл. В.Д. Бондаренко та ін. Львів : СПОЛОМ, 2005. 336 с.

26. Моїсєєва А. В., Корнійчук О. Е., Популяційна динаміка мисливських тварин: логістична модель. Ліс, наука, молодь : матер. IV Всеукр. наук-практ. конф. студентів, магістрів, аспірантів і молодих вчених, присвяченої 15-річчю факультету лісового господарства ЖНАЕУ. (м. Житомир, 23 листопада 2016 р.). Житомир : ЖНАЕУ, 2016. С. 187–189.

27. Панов Г.М. Динаміка ареалів та чисельності напівводяних хутрових звірів в Україні у другій половині ХХ ст. Вісник Львівського університету. Серія біологічна. 2002. Вип. 30. С. 119–132.

28. Про заходи щодо боротьби зі сказом : інструкція: затв. Гол.

упр. вет. медицини з Держветінспекцією Мінсільгосппроду України від 15 берез. 1994 р. №5.

29. Птахи під охороною Бернської конвенції під заг. ред. Г. Г. Гавриця. Київ, 2003. 394 с.

30. Рудишин М.П., Мурський Г.М., Татаринов К.А. Раціональне ведення мисливського господарства. Львів: Каменяр, 1987. 182 с.

31. Ссавці України під охороною Бернської конвенції під ред. І.В. Загороднюка. Київ, 1999. 222 с.

32. Хоєцький П. Б. Лісомисливське господарство Західного регіону України: історія розвитку, сучасний стан, потенціал мисливського фонду : автореф. дис. д-ра. с.-г. наук : 06.03.03. Львів, 2012. 40 с.

33. Хоєцький П. Б., Похалюк О. М. Мисливське господарство країн Європи. Науковий вісник НЛТУ України. 2014. Т. 24, № 8. С. 42–52.

34. Хоєцький П. Б., Новак А. А., Похалюк О. М. Світовий досвід ведення вольєрного мисливського господарства. Науковий вісник НЛТУ України. 2015. Т. 25, № 3. С. 32–37.

35. Червона книга України. Тваринний світ за ред. І.А. Акімова. Київ, 2009. 600 с.

36. Шейгас І. М. Характеристика дії лімітуючи факторів на стан мисливського ресурсу України. *Theriologia Ukrainica*. 2021. №21. С. 141–151.

37. Шеляг О.П. Особливості поширення бобра європейського (*Castor fiber L.*) в Україні. Аспекти сталого розвитку лісового, сільського, водного та енергетичного господарств зони Полісся України: матер. Всеукр. наук- практ. конф. (08 квітня 2021 р., м. Житомир). Житомир ЖАТК, 2021. С. 139–140.

38. Яненко В.О., Серебряков В.В. Екологічні особливості популяції перепела (*Coturnix coturnix*) в Україні (щільність, чисельність, міграції, охорона). Вінниця: ФОП Корзун Д.Ю., 2015. 196 с.

39. Portiannik, S., & Merchanskyi, V. (2024). Ecotourism and hunting

in Ukraine: development analysis and forecast for the future. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, (19), 98–111. DOI: 10.26565/2310-9513-2024-19-10.

40. Bondarenko, V. D. (2016). Current issues of the state and management of hunting in Ukraine and possible directions for their solution. *Scientific works of the Forestry Academy of Sciences of Ukraine*, 14, 180-184.

41. Hovda, G. A., Medvid, L. G. (2012). Peculiarities of the activity of hunting farms and their influence on cost accounting. *Visnyk socio-economic researches*, 2, 58-63.

42. Hul, I., Zavydivska, O., Moroz, V., & Mandryk, V. (2021). Development of Hunting Tourism in Ukraine: Organizational, Economic and Legal Aspects. *Proceedings of the 35th International Business Information Management Association Conference (IBIMA)*, Seville, Spain.

43. Muravyov, Yu. V. (2019). Resources of hunting animals as a prerequisite for the development of ecological and economic development of the hunting industry. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, 29(4), 86-88.

44. Deineka, A. M., Burmas, V. R. (2013). State and prospects of development of hunting industry. *Scientific Bulletin of NLTU of Ukraine*, 23(13), 78-94.

45. Bragina, E. V., Ives, A. R., Pidgeon, A. M., Balčiauskas, L., Csányi, S., Khojetsky, P., Kysucká, K., Lieskovsky, J., Ozolins, J., Randveer, T., Štych, P., Volokh, A., Zhelev, C., Ziółkowska, E., Radeloff, V. C. (2018). Wildlife population changes across Eastern Europe after the collapse of socialism. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 16(2), 77-81.

46. Drobot, I. O., Protsiv, O. R. (2011). Development of the system of state regulation of the hunting industry of Ukraine in the context of adaptation to the conditions of the European Union. *Actual problems of public administration*, 2, 385-392.

47. Nikitin, S. V., Kniazev, S. P., Nikolaev, A. G., Volokh, A. M.,

Kirichenko, A. V., Savina, M. A., Ermolaev, V. I., Iudina, O. P., Bekenev, V. A., Aĭtnazarov, R. B. (2006). Diversity of wild and domestic pig populations is estimated by a set of serum allotypes. *Genetics*, 42(3), 403-413.

48. Voloh, A. M. (2009). Problems of hunting animal resource management in Ukraine. Collection of materials of the 2nd All-Ukrainian Congress of Ecologists with international participation. Vinnytsia.

49. Music, V., Gonta, O. (2020). Evaluation of the current state of development of the hunting industry of Ukraine. *Galician Economic Herald*, 6(67), 18-32.

50. Portiannik, S., & Merchanskyi, V. (2024). Ecotourism and hunting in Ukraine: development analysis and forecast for the future. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University. Series: International Relations. Economics. Country Studies. Tourism*, (19), 98–111. DOI: 10.26565/2310-9513-2024-19-10.

ДОДАТКИ

Додаток А

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ

науково-практичної конференції
викладачів, аспірантів та студентів
Сумського НАУ

(14-18 квітня 2025 р.)

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ САДОВО-ПАРКОВИХ ОБ'ЄКТІВ НА ТЕРИТОРІЇ ЛІКАРЕНЬ В УМОВАХ МІСТА СУМИ

Богдан В. В., студ. 4 курсу ФАтП
Науковий керівник: доц. С. О. Бутенко
Сумський НАУ

Озеленення відіграє дуже важливу роль у житті людини, адже природа безпосередньо впливає на наше здоров'я, настрій і загальне самопочуття. Рослини очищують повітря поглинаючи пил, вуглекислий газ і інші різні шкідливі речовини, що особливо важливо в містах, де рівень забруднення досить високий. Завдяки зеленим насадженням повітря стає свіжішим, а мікроклімат комфортнішим, оскільки дерева створюють тінь і допомагають знижувати температуру в спеку. Це наразі дуже потрібно, адже температура планети зростає.

Якщо аналізувати озеленення територій міських лікарень то можна констатувати що це не просто елемент ландшафтного дизайну, а важливий аспект створення здорового та комфортного середовища для пацієнтів і медичного персоналу. Природа має здатність позитивно впливати на психоемоційний стан людини, що робить її важливою частиною процесу лікування. У сучасному світі, де все більше уваги приділяється психологічному аспекту медичної допомоги, озеленення лікарень набуває великого значення і не дарма.

Мета аналізу сучасного стану та шляхів покращення територій лікарень у місті полягає в створенні більш комфортного, безпечного та екологічно сталого середовища для пацієнтів, медичного персоналу та відвідувачів.

По-перше, це дозволить виявити існуючі проблеми, такі як нестача озеленення, поганий стан доріжок, відсутність зон для відпочинку або недостатня екологічна ефективність території. По-друге, аналіз допоможе розробити конкретні рішення щодо покращення, наприклад, створення парків, висадження дерев, облаштування зон для релаксації та впровадження екологічних технологій.

Окрім того, дослідження сприятиме розробці рекомендацій для міської влади, лікарень та громадськості щодо оптимального використання простору. Це може включати залучення громади до озеленення, використання сучасних ландшафтних рішень та створення середовища, яке сприятиме фізичному та психологічному відновленню пацієнтів.

Загалом, така робота дозволяє не тільки підвищити якість медичних послуг через покращення довкілля, але й зробити місто комфортнішим та привабливішим для всіх його мешканців.

Зелені зони, як парки, сквери, клумби або навіть окремі дерева на території лікарень, відіграють важливу роль у зниженні рівня стресу у пацієнтів, особливо тих, хто знаходиться на стаціонарному лікуванні. Науково доведено, що перебування на свіжому повітрі в таких зонах може прискорювати процес одужання, полегшувати симптоми депресії та тривоги, а також знижувати потребу в сильних медикаментах.

Зелені зони також мають важливе екологічне значення. Вони сприяють збереженню біорізноманіття, стають місцем для проживання птахів, дрібних тварин і комах, а також допомагають зменшувати шумове забруднення, оскільки рослини добре поглинають звук. Озеленені території запобігають ерозії ґрунту, покращують водний баланс і зменшують ризик підтоплення. Окрім екологічної та психологічної користі, озеленення робить простір естетично привабливішим. Красиві парки, сквери, зелені двори та вулиці формують затишне та комфортне середовище для життя, роботи і відпочинку. Рослини не лише додають краси, а й створюють особливу атмосферу гармонії та природності. Саме це часто притягує до себе багато людей.

Озеленення є важливою складовою комфортного та здорового середовища, і особливого значення воно набуває на територіях лікарень. Медичні заклади – це місця, де люди часто переживають стрес, фізичний біль або тривогу. Отже правильна організація простору навколо них може позитивно впливати на психологічний стан пацієнтів, відвідувачів і навіть медичного персоналу. Садово-паркові об'єкти на територіях лікарень створюють атмосферу спокою та затишку, сприяють відновленню сил та емоційного балансу.

Отже, озеленення територій міських лікарень не лише естетичне рішення, а й практичний підхід до організації медичних просторів, що позитивно впливає на здоров'я та благополуччя всіх учасників процесу. Важливо правильно обрати рослини, які не лише створюють затишок, але й здатні очищати повітря, бути стійкими до кліматичних умов, бути стійкими до місцевих умов та не викликати алергічних реакцій. В результаті, поєднання природного середовища та медицини створює симбіоз, який допомагає пацієнтам скоріш одужати та сприяє розвитку лікарняного простору.